

VIOLENȚĂ DOMESTICĂ SAU VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE? NECESITATEA UNEI REGLEMENTĂRI UNITARE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE PRINCIPALELE INSTITUȚII DIN DOMENIUL VIOLENȚEI DOMESTICE

GEORGETA STOICAN*

Abstract:

Constantly concerned with the alignment of national legislation with the requirements of international and European regulations, the legislator has made substantial changes in terms of fundamental notions regulated by Law no. 217/2003, on preventing and combating domestic violence. However, the successive amendments did not take into account a correlation of the institutions regulated by the law on domestic violence or with the provisions provided by the criminal law criminalising domestic violence. Thus, confusion regarding the used terminology, especially in defining the nature of violence, such as domestic violence or family violence, still exists. We believe that in order for the law to be a useful and effective tool in preventing and combating the phenomenon of domestic violence, a terminological and regulatory correlation is required.

Keywords: domestic violence, family violence, family member, legal definitions, unitary regulation, terminology correlation

Résumé:

Constamment préoccupé par la mise en accord de la législation nationale aux exigences des règlements internationaux et européens, le législateur a apporté des modifications qualitatives substantielles relatives aux notions fondamentales réglementées par la Loi no.217/2003 sur la prévention et la lutte contre la violence domestique. Cependant, ces modifications successives n'ont pas visé une corrélation des institutions réglementées par la loi sur la violence domestique ou avec les dispositions de la loi pénale qui incriminent la violence familiale. Ainsi, une certaine confusion concernant la terminologie utilisée, en particulier qui concerne la définition de la nature de la violence, en tant que violence domestique ou violence familiale, est encore présente. Pour que la loi constitue un instrument utile et efficace dans la prévention et la lutte contre le phénomène de la violence domestique, la corrélation terminologique et de réglementation est nécessaire.

Mots-clés: violence domestique, violence familiale, membre de la famille, définitions légales, réglementation unitaire, corrélation terminologique

* Avocat, e-mail: georgetastoican@yahoo.com

1. Considerații generale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului

Cunoașterea și studiul violenței ca fenomen care se manifestă în cadrul unor determinări date de un anumit spațiu fizic și de anumiți participanți, cu referire la apartenența la un grup ori la o categorie predefinită, reprezintă o preocupare majoră a entităților juridice cu atribuții în domeniu, a sociologilor, psihologilor, juriștilor, dar și a altor categorii de profesioniști a căror activitate sau interes interferează cu acest fenomen. În mod particular, atenția în studiul, monitorizarea, evaluarea și combaterea violenței se concentrează pe analiza violenței domestice, recunoscându-se în mod unanim, în special în ultimii ani, existența, evoluția și amplificarea acestui tip de violență.

Organizația Mondială a Sănătății¹ definește violența ca fiind *folosirea intenționată a forței sau puterii, în mod real sau sub formă de amenințări, împotriva propriei persoane, împotriva unei alte persoane sau împotriva unui grup sau comunități, care determină sau are o probabilitate ridicată de a determina rănirea, moartea, afectarea psihologică, afectarea dezvoltării, etc.*

Așadar, regăsim în definiția de mai sus conceptualizarea generală a violenței, ca atitudine exterioară ai cărei actori – agresori ori victime – pot fi orice persoane, fără a prezenta anumite caracteristici care să le particularizeze ori să le califice.

Mergând pe raportul de ordonare gen-specie, violența domestică, regăsită în unele cazuri sub denumirea de violență în familie, reprezintă o categorie subordonată conceptului-gen al violenței care restrânge și califică participanții, atât agresorul cât și victima, dar care conferă și alte elemente circumstanțiale, la care ne vom referi în continuare.

Totodată în temeiul raționamentului gen-specie, constatăm că violența împotriva femeilor poate reprezenta atât o specie a violenței domestice cât și o specie a conceptului general al violenței, atunci când în conținutul acesteia nu se regăsește elementul de „domesticitate”².

Violența, ca atitudine *intenționată și nelegitimă* în același timp, este de natură a încălca drepturile fundamentale ale omului, astfel cum acestea au fost statuate în Declarația Universală a Drepturilor Omului³, între care reținem ca

¹ Organizația Mondială a Sănătății este o organizație internațională, cu sediul central la Geneva, înființată în anul 1948, care are rolul de a menține și coordona situația sănătății populațiilor pe glob.

² Caracteristica de a se manifesta în spațiul domestic.

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la 16 decembrie 1948, prin Rezoluția 217 A, în cadrul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite. Aceasta nu este un tratat internațional ce implică consecințe juridice în cazul nerespectării. În timp, a devenit un document de referință spre care statele tind și în raport de care se verifică respectarea drepturilor omului în diferite state ale lumii. Prevederile acesteia au fost ulterior preluate și extinse în diferite tratate internaționale. România a semnat Declarația la 14 decembrie 1955 când prin R 955 (X) a Adunării generale a ONU, a fost admisă în rândurile statelor membre.

fiind esențiale: dreptul la viață, libertatea și egalitatea, libertate și securitate, ca drepturi civile ale persoanei.

Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale⁴ consacră, între altele, dreptul la viață, la libertate și siguranță, la respectarea vieții private și de familie ori interzicerea discriminării, ca drepturi fundamentale ale omului, susceptibile de a fi încălcate prin exercitarea actelor de violență.

Violența domestică reprezintă o specie a categoriei generale a violenței, având caracteristici circumstanțiale atât în privința spațialității, cât și în privința particularităților actorilor acesteia, respectiv victima și agresorul.

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, cunoscută și sub numele de Convenția de la Istanbul, adoptată de Consiliul Europei pe 11 mai 2011 și ratificată de statul român prin Legea nr. 30/2016, cuprinde în sfera sa de reglementare fenomenul violenței domestice, fiind un instrument legislativ extrem de util, datorită valențelor sale ample, de a acoperi întregul spectru de violență care se manifestă, în general și cu precădere, împotriva femeilor.

Obiectivele Convenției, astfel cum sunt enumerate, privesc, *pe de o parte* protejarea femeilor împotriva tuturor formelor de violență, prevenirea acestui fenomen, urmărirea în justiție a agresorilor, eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, contribuirea la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și promovarea egalității substanțiale între femei și bărbați, inclusiv prin susținerea și capacitatea femeilor, proiectarea unui cadru cuprinzător de politici și măsuri pentru protecția și asistența tuturor victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, promovarea cooperării internaționale în vederea eliminării violenței împotriva femeilor și violenței domestice, furnizarea de sprijin și asistență organizațiilor și agențiilor guvernamentale de aplicare a legii pentru a coopera în mod eficient în vederea adoptării unei abordări integrate pentru eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. *Pe de altă parte*, Convenția stabilește un mecanism de monitorizare specific, în vederea asigurării implementării efective a dispozițiilor sale de către părți.

---

⁴ Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale este un catalog al drepturilor fundamentale elaborat de Consiliul Europei, semnat pe 4 noiembrie 1950 la Roma și intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953. A fost ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 30/1994. Convenția și protocoalele sale adiționale apără mai multe drepturi și libertăți fundamentale ce au ca titulari persoane fizice, primate individual, sau diverse entități sociale; structurile statale pot fi, de asemenea, titulare ale acțiunilor în fața Curții Europene a Drepturilor Omului în ipoteza cererilor interstatale (prin intermediul cărora, statul reclamant invocă, împotriva statului pârât, încălcarea drepturilor și libertăților prevăzute de Convenția Europeană).

Convenția de la Istanbul are astfel o sferă de reglementare amplă, fiind un tratat internațional menit să ducă la limitarea și eliminarea violenței împotriva femeilor, în general, în toate sferele de manifestare a acesteia. Convenția definește „*violența împotriva femeilor*” drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată.

În acord cu ceea ce am exprimat mai sus, recunoscând violența domestică drept o specie a violenței, în general, având o evoluție îngrijorătoare, Convenția de la Istanbul definește violența domestică în mod particular, ca însemnând: *toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima.*

Cu privire la sfera de aplicabilitate a prevederilor Convenției, se impun următoarele precizări. Observăm din însăși titulatura acesteia, că obiectul său de reglementare privește „*prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor*”. Sub acest aspect, adresabilitatea prevederilor este inechivocă.

În ceea ce privește cel de-al doilea obiect de reglementare, respectiv „*prevenirea și combaterea violenței domestice*”, nu se mai limitează adresabilitatea la calitatea pe care trebuie să o aibă victima, prevederile Convenției fiind incidente în raport de natura domestică a violenței și nu în raport de apartenența la gen a victimei.

Utilizând terminologia „*violență împotriva femeilor și violență domestică*” este limpede că nu s-a dorit abordarea violenței domestice doar din perspectiva femeii, ca victimă a violenței.

De altfel, în definițiile subsecvente cuprinse în Convenție, victima este înțeleasă ca fiind *orice persoană fizică*, iar noțiunea legală de „*femeie*” este explicitată în mod distinct *ca incluzând și fetele cu vârsta până în 18 ani*, ceea ce conturează intenția de a cuprinde în sfera violenței domestice toate actele de violență care pot fi caracterizate astfel, independent de genul victimei.

2. Cadrul normativ intern

Cadrul legislativ intern care reglementează acest tip de violență este dat de Legea nr.217/2003, *privind prevenirea și combaterea violenței domestice*, republicată⁵, care a fost ulterior modificată și completată.

⁵ Monitorul Oficial nr. 205/24.03.2014.

Modificări semnificative au fost aduse prin Legea nr. 174/2018⁶ care a operat modificarea conceptuală constând în înlocuirea, în titlul actului normativ, a expresiei „*legea pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*” cu „*legea pentru prevenirea și combaterea violenței domestice*”.

Pentru a înțelege *modus operandi* al transformării conceptuale, reținem că, potrivit art. II din Legea nr. 174/2018 în cuprinsul actelor normative în vigoare, sintagma *violență în familie* se înlocuiește cu sintagma *violență domestică*, cu excepția Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare. Înlocuirea sintagmelor s-a realizat direct în textul prezentei forme consolidate.

Deci, în denumirea actuală a actului normativ este utilizată sintagma *violență domestică*. Termenul *domestic* vine de la cuvântul latinesc *domus*⁷ ce semnifică caracteristica de a fi legat de casă, de gospodărie, de familie, specific vieții gospodărești sau intim, privat, în timp ce termenul *familial* semnifică ceva ce aparține familiei, referitor la familie.

Se pune întrebarea, de ce ar trebui ca violența domestică să fie analizată în mod particular, care ar fi specificitatea acestui gen de violență în contextul violenței interumane, în general.

Rațiunile care au determinat reglementarea specifică a violenței domestice în mod distinct sunt relevate în chiar expunerea de motive a actului normativ. Ele rezidă în *nevoia de a ocroti și sprijini familia și de consolidare a solidarității familiale, bazată pe prietenie, afecțiune și întrajutorare morală și materială a membrilor familiei, considerată de legiuitor ca fiind un obiectiv de interes național*.

3. Violență domestică sau violență în familie?

În viața socială, în limbajul curent, uzual, deseori se utilizează în mod alternativ și frecvent atât sintagma violență domestică dar și aceea de violență în familie, sintagme între care, în opinia noastră, nu se poate pune semnul echivalenței.

Această confuzie terminologică se datorează în principal faptului că Legea nr. 174/2018 care a adus modificări substanțiale, inclusiv în ce privește denumirea actului normativ, reglementând *in terminis* violența domestică ca o formă specifică a violenței nelegitime, nu a realizat o corelare de reglementare și nu a instituit o terminologie unitară, păstrând parte din terminologia ori trimiterile existente în forma anterioară, dând astfel naștere unor inadvertențe a căror corectare se impune a fi realizată.

⁶ Monitorul Oficial nr. 618/18.07.2018.

⁷ Casă (lat.).

O inadvertență se regăsește în chiar primele prevederi ale legii, păstrându-se textul inițial din Capitolul I – Dispoziții generale, art. 1 alin. (1), ce se constituie ca o expunere de motive. Aceste prevederi limitează scopul și adresabilitatea legii la *familie*, deși termenul de „domestic” este mult mai larg, putând excede ca adresabilitate dincolo de componența familiei.

Codul civil român⁸, care reprezintă legea cadru, nu cuprinde o definiție legală a noțiunii de familie. Cartea a II-a, deși poartă denumirea marginală „Despre familie”, conținând articolele 258-534, nu cuprinde o conceptualizare legală a acestei instituții. Cu toate acestea, nu este lipsită de interes tentativa de delimitare conceptuală a reglementării avansate de legiuitorul civil în art. 258 alin. (1) conform căreia *Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor*. Astfel, deși nu este definită *expresis verbis* în Codul Civil, dispozițiile acestuia din urmă contribuie să *identificarea unor elemente legale de clarificare conceptuală în materie*: instituția juridică a familiei se întemeiază pe instituția căsătoriei, cu respectarea principiilor legale care guvernează desfășurarea relațiilor interumane în cadrul căsătoriei.

De altfel, noțiunea de familie nu cunoaște o definiție unitară în dreptul românesc, conținutul acesteia și întinderea raporturilor de familie fiind reglementate în mod distinct de diverse acte normative, în funcție de obiectul de reglementare.

În doctrină, familia a cunoscut diverse definiții, din punctul de vedere al dreptului civil.

Reținem astfel, ca o primă definiție, aceea că familia reprezintă *entitatea biologică și social-juridică, alcătuită din două persoane de sex diferit, soți, unite între ele prin căsătorie*.⁹ De asemenea, familia a fost definită ca fiind *grupul de persoane între care există drepturi și obligații care se nasc din căsătorie, rudenie, adopție, precum și din alte raporturi asimilate de lege, sub anumite aspecte, raporturilor de familie*.¹⁰

Tot în doctrină s-a conturat și opinia conform căreia dacă atât Declarația universală a drepturilor omului, cât și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, consacră dreptul fundamental al persoanei la *viața de familie și la ocrotirea acesteia*, este mult mai relevantă, din perspectivă juridică, clarificarea noțiunii de viață de familie. Aceasta, în

⁸ Adoptat prin Legea nr. 287/2009, Monitorul Oficial nr. 505/15.07.2011.

⁹ A se vedea Rădescu D., Rădescu E., Stoican G., *Dicționar de drept civil și proceduri civile*, Ediția a doua, Ed. C.H. Beck, 2017, p. 489.

¹⁰ A se vedea Avram Marieta, *Dreptul Familiei*, Ediția a II-a, Ed. Hamangiu, 2016, pp. 68-75.

condițiile în care chiar art. 26 alin. (1) din Constituția României prevede că autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.¹¹ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, consacră dreptul fundamental al persoanei la *viața de familie* și la ocrotirea acesteia. Din această perspectivă, dreptul la căsătorie și dreptul la a întemeia o familie reprezintă drepturi distincte, care nu se identifică și nu se condiționează, chiar dacă sunt interdependente.

De altfel, și în jurisprudența recentă a Curții Europene se dă prevalență realității *de facto* a vieții de familie, apreciindu-se că o conviețuire bazată pe relații strânse între anumite persoane, pe afecțiune și apropiere, indiferent că această legătură este sau nu instituționalizată, satisface întru totul exigențele noțiunii de viață de familie și că aceasta trebuie ocrotită în egală măsură ca și familia tradițională.¹² De asemenea, în ce privește legăturile dintre părinți și copii, s-a apreciat că esențiale sunt relațiile personale strânse și nu neapărat legătura biologică, dacă nu există alte elemente care să dovedească legătura de apropiere.¹³

În contextul reglementării violenței domestice, importanța determinării noțiunii de *familie* „pălește” față de importanța noțiunii de *viață de familie*, cu o semnificație mult mai bine conturată și care ajută la determinarea aplicabilității unor instituții de drept.

Tocmai de aceea, apreciem că scopul declarat în expunerea de motive a legii nr. 217/2003 trebuie să fie pus în acord cu cerințele reglementărilor internaționale, interne și ale jurisprudenței C.E.D.O., deoarece interesul general ar trebui să fie acela al *ocrotirii vieții de familie*, și nu să vizeze doar familia tradițională.

Ca o concluzie, apreciem că noțiunea de violență domestică, astfel cum a fost reținută de forma actuală a legii, este cea adecvată în definirea manifestărilor de violență prevăzute de lege, care se petrec între persoane care au stabilit legături ce realizează caracteristicile vieții de familie, conferind o cuprindere și o determinare mai amplă, fiind mai generoasă în analiza acestui fenomen.

4. Definiția violenței domestice și actorii implicați

Legea nr. 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, definește în art. 3 violența domestică ca fiind *orice inacțiune sau acțiune intenționată de violență fizică, sexuală, psihologică, economică, socială sau spirituală care se produce în*

¹¹ *Idem.*

¹² Jurisprudența CEDO, Kroon ș.a. contra Olandei, 27 octombrie 1994.

¹³ Jurisprudența CEDO, Bronza contra Italiei, 9 iunie 1998.

mediul familial sau domestic ori între soți sau foști soți, precum și între actuali sau foști parteneri, indiferent dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima.

Anterior modificărilor intervenite prin Legea nr. 174/2018, era reglementată noțiunea de violență în familie ca fiind *orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârșită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferințe fizice, psihice, sexuale, emoționale ori psihologice, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate.*

Se impune precizarea că anumite acte de violență care aduc atingere dreptului la viață, ori dreptului la integritate corporală sau a sănătății sunt incriminate prin infracțiunea de violență în familie în art. 199 din Codul penal. Acesta a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, anterior apariției Legii nr. 174/2018, ce consacră noțiunea de violență domestică. De aici și denumirea infracțiunii, ce amintește de conceptul de violență în familie din forma inițială a Legii nr. 217/2003. Potrivit legii penale, atunci când infracțiunile de omor, omor calificat, lovire sau alte violențe, vătămare corporală, lovituri cauzate de moarte sunt săvârșite asupra unui membru de familie, se impune o sancțiune penală majorată.¹⁴

Cu toate acestea, potrivit art. 15 alin. (1) din Codul penal, pentru a fi infracțiune, fapta trebuie să fie nejustificată. Codul penal reglementează între cauzele justificative legitima apărare¹⁵ și starea de necesitate¹⁶. Pentru ca actele materiale să constituie acte de violență, calificate și sancționate ca atare de lege, ele trebuie să fie, așadar, nelegitime.

În ceea ce privește actorii violenței domestice (victima și agresorul), articolul 5 alin. (1) din Legea nr. 217/2003 definește noțiunea de „*membru de familie*” printr-o enumerare care aduce la un loc următoarele categorii de persoane: a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, soții și copiii

¹⁴ Potrivit art. 199 alin. (1) din Codul penal, dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

¹⁵ Art. 19 din Codul penal, cu denumirea marginală „Legitima apărare” prevede că: (1) *Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în legitimă apărare. (2) Este în legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.*

¹⁶ Art. 20 din Codul penal, cu denumirea marginală „Starea de necesitate” prevede că: (1) *Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în stare de necesitate. (2) Este în stare de necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol imediat și care nu putea fi înlăturat altfel viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat.*

acestora, precum și persoanele devenite rude prin adopție, potrivit legii; b) soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; frații, părinții și copiii din alte relații ai soțului/soției sau ai fostului soț/fostei soții; c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, actuali sau foști parteneri, indiferent dacă acestea au locuit sau nu cu agresorul, ascendenții și descendenții partenerei/partenerului, precum și frații și surorile acestora; d) tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului. e) reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

Așadar, este vorba de categorii de persoane între care, în mod justificat, se presupune că sunt stabilite anumite relații strânse, de afecțiune, sprijin, suport. Apreciem că, în contextul în care obiectul reglementării este violența domestică, definită *in terminis* în art. 3, definirea prin enumerare a noțiunii membru de familie apare ca lipsită de sens și inutilă construcției legale, persoanele enumerate putând fi deopotrivă agresori ori victime, prin prisma relațiilor strânse legate între ei. Odată cu definirea noțiunii de membru de familie, se menține confuzia terminologică, potrivit căreia natura violenței ar fi aceea de violență în familie, confuzie care, în contextul în care vocația legii este aceea de a sancționa violența dincolo de granițele familiei tradiționale, generează mai departe un lanț de confuzii.

Explicația acestei necorelări și inadvertențe se regăsește tot în modul în care era definită violența (în familie) anterior apariției Legii nr. 174/2018. Astfel, în situația în care violența era definită ca fiind *acțiunea săvârșită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii*, făcea sens ca, ulterior, să fie definită și noțiunea de membru al familiei.

Discutabilă apare și forma în care este definită victima, în art. 5 alin. (2)¹⁷ din Legea nr. 217/2003, potrivit căruia *prin victimă se înțelege persoana fizică ce este supusă uneia sau mai multor forme de violență, inclusiv copiii martori la aceste forme de violență*. Pe de o parte, victima este în mod necesar să facă parte din categoria celor definiți ca membri de familie, deoarece altfel nu am fi în prezența violenței domestice. Pe de altă parte, definind victima, este necesar a defini și agresorul. Mai adăugăm faptul că utilizarea sintagmei „persoană fizică” pentru a defini victima este nepotrivită, cât timp din definiția legală a violenței domestice și a membrilor de familie rezultă în mod neechivoc faptul că numai o persoană fizică poate avea calitatea de victimă.

Examinând definiția legală a violenței domestice, observăm că în actuala concepție, calificarea dată ca atare pornește în principal de la componenta

¹⁷ Alin. 2 al art. 5 a fost introdus prin Legea nr. 174/2018.

spațială, ambientală, și nu de la calitatea persoanei, definită ca membru de familie. Astfel, violența domestică se poate realiza în două modalități principale: (i) fie în mediul familial ori domestic, (ii) fie între soți sau foștii soți ori parteneri și foști parteneri.

Ori de câte ori actele de violență au loc între soți sau foștii soți ori parteneri și foști parteneri, legea nu condiționează ca acestea să se realizeze într-o anumită determinare spațială, locul săvârșirii acestora putând fi oriunde. Legea nu condiționează nici ca cele două părți (victima ori agresorul) să locuiască sau să fi locuit împreună. Legăturile existente, fie în temeiul unei căsătorii fie în temeiul unei conviețuiri *de facto*, fac ca actele de violență să capete caracterul de violență domestică. Se creează astfel o prezumție de „domesticitate” a actelor de violență efectuate între aceste persoane.

O discuție separată comportă deslușirea noțiunii de partener. Astfel, trebuie să avem în vedere, pe de o parte, relațiile neoficiate, concubinajul (uniune liberă), care nu este interzis de lege, aceia care aleg această formă de conviețuire neputând fi sancționați, dar aceasta nu înseamnă că legea se dezinteresează în mod absolut de această situație. Particularitatea acestei forme de conviețuire este aceea că raporturile juridice dintre concubini nu sunt supuse reglementărilor din Codului civil¹⁸. De asemenea, trebuie să avem în vedere și parteneriatele între persoane de același sex, deoarece, nesocotind aceste parteneriate *de facto*, s-ar ajunge la o discriminare, încălcându-se prevederile art. 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale referitor la protecția vieții de familie, iar jurisprudența CEDO statuează că uniunea între două persoane de același sex intră în sfera vieții de familie.¹⁹

Prima ipoteză a textului legal realizează o determinare a spațiului în care este necesar a se realiza actele de violență, aceasta deoarece noțiunea de mediu desemnează totalitatea factorilor externi în care se află ființele și lucrurile.

Legat de dihotomia *mediu familial-mediu domestic*, s-ar impune o analiza pentru a desluși diferența între cele două medii determinate. Opinăm că delimitarea celor două medii specificate nu este clară, iar în raport de considerentele expuse anterior, termenul de mediu domestic este mai adecvat în acest context, nefiind necesar să fie acompaniat ori dublat de termenul mediu familial, care ar induce din nou confuzia privind restrângerea domeniului violenței domestice doar la aria familiei, în sens tradițional. În această ipoteză actorii, victima și agresorul, pot fi oricare dintre persoanele enumerate la art. 5 din lege, incluzând chiar și pe soții ori foștii soți, parteneri ori foști parteneri. Prin urmare, în acest caz vorbim de o coabitare stabilă dintre agresor și victimă,

¹⁸ A se vedea Avram Marieta, *op. cit.*, p. 93-95

¹⁹ Jurisprudența CEDO, Schalkși Kopf contra Austriei, 24 iunie 2010.

nu de o coabitare sporadică ori întâmplătoare, spontană iar între persoanele participante trebuie să existe anumite relații de apropiere.

Remarcând corelarea perfectă, până la identificare a definiției violenței domestice din legea internă cu definiția dată de Convenția de la Istanbul, posibila inadvertență poate decurge din traducerea ori adaptarea improprie a textului original. Astfel, Convenția de la Istanbul face referire la acte de violență săvârșite *în familie sau în unitatea domestică*, (i.e. that occur within the family or domestic unit), fără ca traducerea preluată de definiția din legea națională să fie cea adecvată (*mediu familial sau domestic*).

În evoluția reglementării, se observă preocuparea legiuitorului de a cuprinde în categoria membrilor de familie (actorii violenței) și alte persoane decât cele prevăzute inițial, astfel încât sfera protecției acordate de această lege să cuprindă toate potențialele victime ale fenomenului violenței domestice. Cu titlu de exemplu, în forma anterioară a legii, intrau sub protecția acestor reglementări persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, doar în cazul în care conviețuiau. Ori, dacă considerăm că între parteneri există relații asemănătoare cu cele dintre soți, atunci protecția trebuia să fie în egală măsură pentru parteneri și în situația în care nu conviețuiesc.

Așa cum am arătat anterior, noțiunea de membru de familie din legea violenței domestice nu coincide cu cea din dreptul penal. În doctrina penală s-a apreciat că se impune un tratament penal mai aspru în cazul infracțiunii de violență în familie, fiind vorba de o formă agravantă pentru fiecare din infracțiunile la care se raportează, în considerarea raportului dintre victimă și agresor. Gravitatea acestor fapte este evidentă, iar necesitatea aplicării unor pedepse mai aspre în aceste cazuri este pe deplin justificată.²⁰

Noțiunea de membru de familie reglementată de legea violenței domestice este mai cuprinzătoare, incluzând și fostul soț, frații, părinții și copiii din alte relații ai soțului sau ai fostului soț; soții ascendenților, descendenților, fraților și surorilor, actuali sau foști parteneri, indiferent dacă acestea au locuit sau nu cu agresorul, ascendenții și descendenții partenerei/partenerului, precum și frații și surorile acestora; persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului; reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale. De asemenea, în ceea ce privește persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre

²⁰ A se vedea Cioclei V., *Drept penal, Partea Specială*, vol. I, Ed. C.H. Beck, 2016, pp. 94-95.

părinți și copii, legea penală condiționează calitatea de membru de familie de conviețuirea efectivă.

5. Concluzii

Pentru a constitui un instrument legal util și eficient, legea trebuie să satisfacă cerințele clarității și predictibilității. Potrivit art. 8 alin. (3) din Legea nr. 24/2000²¹, republicată, privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce. Forma și estetica exprimării nu trebuie să prejudicieze stilul juridic, precizia și claritatea dispozițiilor.

Apreciem că s-ar impune ca, pe de o parte, reglementările din cuprinsul legii privind prevenirea și combaterea violenței domestice să fie corelate între ele în mod coerent, pentru a se asigura o reglementare unitară a principalelor instituții specifice. Pe de altă parte, instituții aflate în strânsă legătură cuprinse în această lege și prevederile legale penale s-ar impune a fi puse în acord. Inadvertențele, neclaritățile, lipsa de rigurozitate precum și unele confuzii semnalate pot afecta, în final, realizarea finalității pentru care a fost reglementat domeniul violenței domestice, lipsind în mod semnificativ actul normativ de eficiența necesară.

Bibliografie:

- Avram Marieta, (2016), *Dreptul Familiei*, Ediția a II-a, Editura Hamangiu;
- Cioclei V., (2016), *Drept penal, Partea Specială*, vol. I, Ed. C.H. Beck;
- Rădescu D., (2017), Rădescu E., Stoican G., *Dicționar de drept civil și proceduri civile*, Ediția a doua, Ed. C.H. Beck;
- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale;
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

²¹ Monitorul Oficial nr. 260/21.04.2010.